

р.: за станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0056-93>

2. Наказ Міністерства освіти України «Про затвердження інструкції про оплату праці та розміри ставок заробітної плати професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів» № 90 від 02.04.1993 р.: за станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0181-93>

3. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ» № 557 від 26.09.2005 р.: за станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1130-05>

4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типових штатних нормативів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації» № 60 від 23.01.2014 р.: за станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0200-14>

5. Закон України «Про загальну середню освіту» № 651-XIV від 13.05.1999 р.: станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

УДК 657.12

Хомин П.Я.,

д.е.н, професор кафедри обліку й аудиту,
Тернопільський НТУ імені Івана Пулюя

ОБЛІКОВІ КАТЕГОРІЇ ЧИ МЕТОДОЛОГІЧНА ПЛУТАНИНА?

Мудрий Аристотель застерігав: “Перш ніж про щось говорити, визнач поняття”. На жаль, це ігнорується як на побутовому рівні (прикладів можна навести безліч – від формулювання “випийте чаю” до “я хотів (-ла) сказати”), так і науковому, й винятком не є теорія бухгалтерського обліку, де маємо подібне на ситуацію, коли один депутат вирішив блиснути ерудицією й обурено вигукнув з якогось приводу: “Це ж анонс!”, сплутавши його з майже омонімом “нонсенс”.

Адже й тут маємо подібну плутанину, коли, приміром, планові розрахунки на довгострокову перспективу з якогось дива притягнули за вуха в бухгалтерський облік, нібито він має включати, крім фінансового й податкового, ще й стратегічний, тобто обліковувати те, що не існує в природі, а можливо й ніколи не здійсниться, зважаючи на періодичні переходи від однієї концепції розвитку економіки до іншої.

Тому говорити про стратегічний облік це те саме, що вживати дефініцію анонс. Не кажучи вже про спроби замінити усталені назви обліку покручами, які походять від поверхового знання мови. До речі, стосовно цього теж можна навести низку прикладів з “учених” публікацій, автори яких думають подібно

до згадуваного вище “ерудита” й у таких випадках пишуть омонім “поверхневого”.

Загалом же облікова теорія сходиться на манівці саме через таке “поверхнєве” ознайомлення з її основами, якими є категоріальний апарат економічної теорії, поза тим, що класики бухгалтерського обліку наголошували на його зв’язку з політекономією.

Зокрема, відомий крилатий вислів П. Ж Прудона: “Бухгалтер і є справжнім економістом, у якого кліка мнених учених україла його ім’я”, продовжується значимою фразою: “Те, про що професори з таким галасом трактують під широкомовним іменем політичної економії, є не що інше, як марне патякання про рахівництво” [1, с. 141].

Відтак замість методологічної основи бухгалтерського обліку маємо повно нісенітниць, які його затуманюють, адже ніхто не спромігся не тільки сформулювати визначення, скажімо, категорії капіталу, але й основних і оборотних засобів, амортизації та їхнього зносу тощо, бо замість наукового обґрунтування визначень цих основоположних облікових категорій, у навчальній, ба й науковій літературі, по-школярському бездумно копіюються недолугі трактування з так званих стандартів, які лише призводять до непорозумінь, зумовлених буквальною перекладом іншомовних з повним нехтуванням не тільки особливостей української мови, але й загальних правил стилістики, приміром, уникнення тавтологій, кострубатості, калькування тощо, тому нерідко їхній зміст є суперечливим або ж і незавершеним.

Як антиприклад для ілюстрації сказаного можна навести визначення доходу, адже тут вжито незвичний принаймні для українських бухгалтерів термін “економічних вигід”, тлумачення якого чомусь не наводиться у жодному із положень, але й суперечливе – через діаметрально перевернене викладення їхнього відображення за принципу нарахування, який зараз використовується в Україні, позаяк “збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів” (підкр. наше – Авт.) може бути лише за касовим методом – коли від покупця надходять гроші за передані йому товари. Причому тут одночасно відбувається і “збільшення зобов’язань”, що видно за кореспонденцією: дебет рахунка 31 “Рахунки в банках”, кредит рахунка 681 “Розрахунки за авансами одержаними”, позаяк при “надходженні активів”, тобто грошей, власне й виникають зобов’язання перед покупцями відвантажити їм товари в обумовлений договором термін поставки.

З огляду на це таким же заплутаним є тлумачення витрат, котрі фігурують при визначенні прибутку як суми, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати, особливо, якщо прийняти до уваги таку ж суперечливість тлумачення останніх із позицій згаданого принципу нарахування. Бо власне “вибуття активів” відбувається при відвантаженні продукції покупцям – дебет рахунка 90 “Собівартість реалізації”, кредит рахунка 26 “Готова продукція” – , але вважати, що при цьому відбувається “зменшення власного капіталу”, як це стверджується у другій половині тлумачення витрат немає підстав, а навпаки, очікується його збільшення за рахунок перевищення ціни над собівартістю виробленої й реалізованої

продукції.

Принаймні тут відбувається лише переміщення активів з однієї групи в іншу, що за теорією бухгалтерського обліку з давніх-давен вважається пермутацією, яка жодним чином не впливає на капітал підприємства, тому-то й валюта балансу при цьому залишається незмінною.

Натомість при надходженні активів – оприбуткуванні запасів (сировини) від постачальників відбувається “збільшення зобов’язань”, що нібито й відповідає тлумаченню витрат, але знову ж не повністю, адже при цьому відбувається операція, котра відображається за дебетом рахунка 20 “Виробничі запаси” й кредитом рахунка 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, отже формально власний капітал при цьому теж не змінюється, хоча відносяться такі операції до модифікацій. Бо справді, за балансовим рівнянням вийде, що капітал є незмінним попри зростання підсумку балансу. Логічне ж осмислення підказує, що власний капітал при цьому теж збільшується. Та це ніяк не пояснюється за обліковим тлумаченням категорії витрат.

Отож думається, що пора братися за серйозні наукові дослідження й формулювання глибинної сутності облікових категорій, якщо ми не хочемо позбутися стосовно бухгалтерського обліку ореолу науки й перетворення його в утилітарне ремесло. Адже без усталених категорій неможливо сформувати теорію бухгалтерського обліку, якщо вважати її не еклектикою дефініцій, а системою вірогідних наукових знань – у цьому випадку про сукупність його об’єктів, яка описує, пояснює й передбачає явища певної предметної галузі, зокрема економічної діяльності суб’єктів господарювання.

Література:

1. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней /Я. В. Соколов. – М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

УДК 657

Адамик О.В.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ВДОСКОНАЛЕННЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОРГАНАМИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку у системі органів Пенсійного фонду України діють три базові інформаційні технології:

- 1) Система персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб (СПОВ);
- 2) Система обліку страхових внесків (СОСВ);
- 3) Автоматизована система обробки пенсійної документації.